

System D??? D?ünceleri Yorumlama Envanteri

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *System D??? D?ünceleri Yorumlama Envanteri*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=23974>

Özet

?stem D??? Dü?ünceleri Yorumlama Envanteri (?DYE), bireylerin istemsiz ve rahatsız edici dü?üncelerini nasıl algıladıkları ve yorumladıkları ölçmek amacıyla geliştirilmiş bir psikolojik araçtır. Ölçek, özellikle Obsessif-Kompulsif Bozukluk (OKB) semptomlarının bilişsel modellerini de?erlendirmede kritik bir rol oynamaktadır. Orçun Yorulmaz ve Tefik Gençöz tarafından 2008 yılında Türk örneğine uyarlanan bu çalışmada, ?DYE ile birlikte Obsessif ?nan??lar Ölçe?i (O?Ö) ve Dü?ünceleri Kontrol Etme Ölçe?i (DKÖ) gibi diğer önemli bilişsel ölçeklerin psikometrik özelliklerini incelemiştir. Yapılan kapsamlı analizler, ölçeklerin Türkçe versiyonlarının kabul edilebilir düzeyde geçerlik ve güvenirlik de?erlerine sahip olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler

?stem D??? Dü?ünceler, Dü?ünce Yorumlama, Obsessif-Kompulsif Bozukluk, Uyarlama, Psikometri, Türkiye, Bilişsel Modeller.

Yazarlar

Orçun Yorulmaz, Tefik Gençöz

Amaç

?stem D??? Dü?ünceleri Yorumlama Envanteri'nin (?DYE) temel amacı, bireylerin zihinlerine aniden gelen ve kontrolsüz olan dü?üncelere atfettikleri anlam ve bu dü?üncelere yönelik inançların belirlemektir. Bu yorumlama biçimleri, OKB gelişiminde ve sürdürülmesinde merkezi bir mekanizma olarak kabul edilmektedir.

Ölçeğin Türkçeye uyarlanması amacıyla ise, uluslararası geçerliliği kanıtlanm?? bu bilişsel de?erlendirme araçlarının Türk kültürüne uygun, güvenilir ve geçerli bir şekilde kazandırılmak ve böylece OKB araştırmalarına ve klinik uygulamalarına destek sağlamaktır.

Yapı

?DYE, bireyin istemsiz dü?üncelerinin önemine, tehdit algısına ve bu dü?ünceleri kontrol etme ihtiyacına dair sahip olduğu meta-bilişsel inançları ölçer. Bu ölçek, OKB'nin bilişsel-davranışçı modellerinde yer alan, dü?ünce-eylem kaynaşması (thought-action fusion) ve dü?üncelerin a??r sorumluluk yüklenmesi gibi yapıları dolaylı olarak de?erlendirmeye yardımcı olur.

Uyarlama çalışmasında ?DYE, benzer bilişsel yapıları ölçen Obsessif ?nan??lar Ölçe?i (O?Ö) ve Dü?ünceleri Kontrol Etme Ölçe?i (DKÖ) ile birlikte incelenmiştir. Bu üç ölçek, OKB'nin

temelinde yatan i?levsiz dü?ünce ve inanç sistemlerinin çok boyutlu bir de?erlendirmesini sa?lamaktadır.

Geçerlik

Ölçeklerin geçerlik analizleri, kültürleraras? kar??la?t?rmal? bir yakla??mla yürütülmü?tür. O?Ö ve DKÖ'nün faktör yap?lar?, Hedef Dönü?türme (Target Rotation) analizi kullan?larak incelenmi?tir. Bu yöntem, faktör yap?lar?n?n farklı kültürlerde ne ölçüde örtü?tü?ünü test etmeyi sa?lam??t?r.

Faktör madde da??l?m tutarlı??, Orant?sal Uzla?ma Katsay?s? (Proportionality Agreement Coefficient) ile hesaplanm??t?r. Kabul edilebilir katsay? s?n?r? $\geq .85$ olarak belirlenmi?tir. Yap?lan analizlerde, Türk örneklemindeki O?Ö'nün 3 boyutunda ve DKÖ'nün dikkati da??tma, sosyal kontrol, endi?e etme ve yeniden de?erlendirme alt boyutlar?nda orijinal yap?ya oldukça benzeyen faktör yap?s? oldu?u gözlenmi?tir. Bu bulgular, ölçeklerin yap? geçerlili?ini güçlü bir ?ekilde desteklemektedir. DKÖ'nün kendini cezaland?rma alt boyutunda ise uzla?ma katsay?s? s?n?r?n alt?nda kalm?? olsa da, iç tutarlı?lık de?erleri faktörün kullan?labilirli?ine i?aret etmektedir.

Güvenirlik

Türkçe'ye uyarlanan ?DYE, O?Ö ve DKÖ'nün güvenirlik de?erleri, Nunnally (1978) ölçütleri temel al?narak de?erlendirilmi?tir. Ölçeklerin toplam ve alt boyut iç tutarlı?lık katsay?lar? (Cronbach Alfa) ve madde-toplam korelasyon ranjlar? tatminkar düzeyde bulunmu?tur. Nunnally'nin kriterlerine göre ($\geq .70$ "kabul edilebilir", $\geq .80$ "iyi"), elde edilen güvenilirlik de?erleri, ölçeklerin Türk örnekleminde tutarlı ölçümler yapabildi?ini kan?tlamaktadır.

Faktör Analizi

Uyarlama çal??mas? kapsamında, hem Kanada hem de Türk örneklem gruplar?na Temel Bile?enler Analizi (Principal Component Analysis) ve Varimaks dönü?türmesi ile Aç?mlay?c? Faktör Analizi (Explanatory Factor Analysis) uygulanm??t?r.

Obsessif ?nan??lar Ölçe?i (O?Ö) Faktör Yap?s?: Paralel analiz, Kaiser ölçütü ve Cattell Scree grafi?i, O?Ö'nün Türkçe versiyonunun orijinaldeki gibi 3 faktörlü yap?ya sahip oldu?unu göstermi?tir:

dü?üncelerin önemi ve kontrolü (varyans = % 13.93, özde?er = 6.13)

mükemmeliyetçilik/kesinlik (varyans = % 12.17, özde?er = 5.35)

sorumluluk tutumlar? ve tehdit alg?s? (varyans = % 11.33, özde?er = 4.98)

Dü?ünceleri Kontrol Etme Ölçe?i (DKÖ) Faktör Yap?s?: Yap?lan analizler sonucunda, Türkçe DKÖ'nün orijinal çal??malara benzer ?ekilde 5 faktörden olu?tu?u gözlenmi?tir:

sosyal kontrol (varyans = % 10.26, özde?er = 3.08)
endi?e etme (varyans = % 11.55, özde?er = 3.46)
dikkatini da??tma (varyans = % 10.92, özde?er = 3.28)
yeniden de?erlendirme (varyans = % 9.37, özde?er = 2.81)
kendini cezaland?rma (varyans = % 7.94, özde?er = 2.38)

Ölçek Bilgileri

Test Type: Uyarlama (Adaptation)

Format: Öz Bildirim Envanteri (Self-Report Inventory)

Language Available: Türkçe

Population Group: Üniversite Ö?rencileri ve Genel Popülasyon (Çal??ma üniversite ö?rencileri üzerinde yap?lm??t?)

Age Group: Yeti?kin

Population Details: Kültürleraras? kar??la?t?rma amac?yla Kanada'dan (n = 281) ve Türkiye'den üniversite ö?rencisi örneklemi kullan?lm??t?r.

Test Methodology: 31 maddeden olu?maktadır. Derecelendirme, 11'li Likert Ölçe?i kullan?larak yap?lmaktadır (0=Bu ifadenin do?rulu?una hiç inanm?yorum; 100=Bu ifadenin do?rulu?una tamamen inan?yorum). Ölçek, bili?sel inançlar?n ?iddetini yüzdelik dilimler halinde ölçmektedir.

Anahtar Kelimeler

Bili?sel Davran??ç? Terapi, Faktör Analizi, ?ç Tutarlılık, Yap?sal Geçerlilik, Obsesyon, ?DYE.

Yazarlar

Author ORCID Identifier: Bilgi mevcut de?ildir.

Affiliation Email addresses: orcuny@uludag.edu.tr (Sorumlu Yazar Orçun Yorulmaz)

Correspondence Address: Bilgi mevcut de?ildir.

?zinler, Ücret ve Test Y?I?

Test Y?I? (Uyarlama): 2008

Sorumlu Yazar ?leti?im: Ölçe?in kullan?m? ve izinleri için sorumlu yazar Orçun Yorulmaz ile

ileti?ime geçilmesi önerilir.

PDF Kaynak: Ölçe?in PDF format?ndaki orijinal doküman?na buradan ula??abilir: istem-disi-dusunceleri-yorumlama-envanteri-toad.pdf

Makale Ba?lant?s?: Orijinal makale ba?lant?s?: turkpsikolojiyazilari.com

Referanslar

Yorulmaz, O. ve Gençöz, T. (2008). **Obsessif-Kompulsif Bozukluk** Semptomlar?n De?erlendirilmesinde Kullan?lan ?stem D??? Dü?ünceleri Yorumlama Envanteri, Obsessif ?nan??lar Ölçe?i ve Dü?ünceleri Kontrol Etme Ölçe?'inin Türk Örnekleminde ?ncelenmesi. *Türk Psikoloji Yaz?lar?*, 11(22), 1-13.

Lorenzo-Seva, U. ve Ten Berge, J. M. F. (2006). Tucker's congruence coefficient as a measure of factor similarity. *Methodology*, 2(2), 57-67.

Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.

Van de Vijver, F. J. R., & Leung, K. (1997). *Methods and data analysis for cross-cultural research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Wells, A., & Davies, M. I. (1994). The Thought Control Questionnaire: A measure of strategy use and control efforts. *Behaviour Research and Therapy*, 32(8), 871-878.

Yorulmaz, O., Gençöz, T. ve Woody, S. R. (2008). The Thought-Action Fusion Scale: Psychometric properties and factor structure in a Turkish sample. *Behaviour Research and Therapy*, 46(5), 629-638.

?stem D??? Dü?ünceleri Yorumlama Envanteri Maddeleri

ÖNEML?: Orijinal kaynak içerikte ?stem D??? Dü?ünceleri Yorumlama Envanteri'nin (?DYE) maddeleri (soru metinleri) sa?lanmam??t?r. Bu nedenle, maddeler bu bölümde listelenememektedir. Ölçek toplam 31 maddeden olu?maktadır.